

So delavski predstavniki v organih družb »poštarji«, »delegati« ali »neodvisni poslanci«?

V zadnjem obdobju so se, zlasti v zvezi z aktualnimi priporočili Združenja nadzornikov Slovenije (ZNS) o dobrih praksah sodelovanja delavcev v organih vodenja in nadzora, razvnele precej polemične razprave o vlogi in statusu delavskih predstavnikov v organih družb. Osnovno vprašanje pa je: ali so ti – kot zastopniki interesov delavcev – (zgolj) »poštarji«, »delegati« ali »(povsem neodvisni in nikomur odgovorni) poslanci«? To so namreč po teoriji tri temeljne oblike različnih možnih vrst interesnih predstavništev z različno vsebino in obsegom konkretnih odločevalskih pooblastil. Odgovor na to vprašanje pa je vsekakor ključnega pomena za nadaljnji razvoj te oblike delavskega soupravljanja v Sloveniji.

ZNS se je glede tega postavilo na stališče, da ti predstavniki »niso delegati sveta delavcev«. V pojasnilih k omenjenem priporočilu je v zvezi s tem zapisano (citirano): »Tudi ZSDU ne nudi pravne podlage za stališče, da so predstavniki delavcev – člani organov družbe – delegati sveta delavcev in kot taki vezani na njegova navodila.«

In s tem zapisom bi se bilo načeloma mogoče celo strinjati. Vendar pa strogo samo pod dvema pogojeva, in sicer, da:

- najprej razčistimo vprašanje, ali sta pojma »delegat« in »imperativni (vezani) mandat« vsebinsko med seboj sploh združljiva, kajti v nasprotnem gre v bistvu za logični nesmisel;
- tej »negativni« definiciji, ki ne pove, kaj delavski predstavnik v organih družbe »je«, temveč le kaj »ni«, nujno dodamo še opredelitev kaj vse še potem prav tako »ni«.

V to definicijo bi bilo torej po logiki stvari obvezno treba izrecno zapisati najmanj še to, da pa po drugi strani zagotovo tudi ni in ne more biti nekakšen »neodvisni poslanec« delavcev (s popolnoma nevezanim reprezentativnim mandatom). Brez izrecnega tudi tega dodatnega zapisa je namreč po načelu »argumentum a contrario« mogoče iz citirane definicije sklepati točno

to, torej, da je – če ni »delegat« – pač lahko le »poslanec«, kar pa je seveda le drug, a nič manj nesprejemljiv ekstrem. In prav v to, nasprotno ekstremno smer razumevanja vloge in statusa delavskih predstavnikov v organih družb žal konkretna priporočila ZNS potem tudi dejansko grede, zlasti v poglavju o načinu komuniciranja s svetom delavcev.

To razumevanje je namreč za prakso brez dvoma **bistveno bolj »nevaren«** – in tudi realen – eksces, katerega bi bilo treba s takšnimi in drugačnimi priporočili dobrih praks (bolj kot pa nekakšno domnevno grozeče »imperativno delegatstvo«) prvenstveno preprečevati. Kajti kakih dejanskih teženj po morebitnem načelnem uvajanju imperativnega mandata, proti katerim bi se bilo treba s temi priporočili posebej boriti, v resnici ni zaznati in gre bolj ali manj le za **namišljen teoretični problem**, nesprejemljivih teženj in poskusov po spreminjanju delavskih predstavnikov v »neodvisne in nikomur odgovorne poslance« pa je v praksi ogromno.

Teoretiziranje o neobstoječem problemu

Sam menim, da je zato navedeni »negativni« pristop k opredeljevanju vloge in statusa predstavnikov delavcev v organih družb, če ni zares »celovit« in skrbno domišljen, abso-

lutno neprimeren, in da bo zlasti – teoretično sila ponesrečeno – operiranje s pojmom »delegat« v omenjeni definiciji v prakso vneslo le še bistveno večjo zmedo, kot smo ji bili na tem področju priča, preden so se je lotila na ta način usmerjati še obravnavana priporočila ZNS.

Predvsem pa ni jasno, s čigavim stališčem ta definicija pravzaprav polemizira, kajti osebno ne poznam nikogar, ki bi sploh kdaj koli trdil in zahteval, da morajo imeti delavski predstavniki v organih družb v odnosu do sveta delavcev že v osnovi »imperativni mandat« (!?). Torej, da naj bi bili zgolj »poštarji«, ki samo prenašajo stališča in odločitve svoje volilne baze v organ, v katerega so bili izvoljeni, brez pravice glasovanja po svoji presoji. Pa saj to bi bil ja že po logiki stvari popoln nesmisel, ki bi kajpak povsem izničil osnovni smisel raznih interesno »večpartitno« sestavljenih organov, kakršni so med drugim tudi nadzorni sveti/upravni odbori gospodarskih družb!

Na ta način pač lahko delujejo samo nekatera zelo specifična predstavniška telesa, od katerih se že v osnovi ne pričakuje, da bodo o čemerkoli »samostojno« odločala. Tipičen primer so, denimo, t. i. **elektorski kolegiji** v sistemu ameriških predsedniških volitev, kjer elektorji iz posameznih zveznih držav s svojimi glasovi v bistvu zgolj potrjujejo izide

neposrednih volitev v svojih državah in se med seboj prav nič ne »usklajujejo«, temveč se njihovi glasovi preprosto le seštejejo. A takšna predstavniška telesa so seveda velika redkost, morebitne primerjave z organi gospodarskih družb, v katerih se srečujejo zastopniki med seboj zelo različnih interesov (zaposleni, delničarji, včasih tudi lokalna skupnost, uporabniki storitev ipd.), ki jih je treba uskladiti, pa so kajpak popolnoma nesmiselne. Teoretizira se torej o nekem **neobstoječem problemu**.

Dejanski problem

Dejansko problematično v teoriji in praksi pa je lahko, kot rečeno, tej obliki delavskega predstavnštva **umetno vsiljevati položaj »neodvisnih poslancev«**. Ne da bi – izhajajoč iz bistva in namena tega predstavnštva – sploh zahajali v logično vsebinsko nesprejemljivost tovrstnih idej, bi bilo namreč že na podlagi določil ZSDU celo nepravnikom lahko jasno, da delavski predstavniki v organih družb to niti formalno ne morejo biti najmanj zato, ker:

- prvič, **niso neposredno izvoljeni, ampak je njihov mandant svet delavcev** (in prav je, da niso, kajti »zbirališče« parcialnih interesov najrazličnejših interesnih skupin

zaposlenih v družbi ter pooblaščeni »artikulator« njihovih skupnih interesov, ki naj bi jih zastopali delavski predstavniki v organih družb, je lahko le svet delavcev, ne pa katerikoli posameznik);

- drugič, **institut odpoklica teh predstavnikov** pravno že sam po sebi onemogoča njihov »poslanski« status.

Kaj delavski predstavniki v resnici so

Kaj so torej potemtakem delavski predstavniki v organih družb, če niso niti »poštarji« niti »poslanci«? Preprosto: so točno tisto, kar sporna priporočila ZNS trdijo, da niso – torej **»delegati« v pravem pomenu besede**, ki pa že po teoriji nimajo ne »strogo vezanega« (imperativnega), še manj pa »strogo nevezanega« (reprezentativnega) mandata. Se pravi, so zastopniki »skupnih« interesov delavcev družbe, pooblaščeni za to, da v organih, katerih člani so, te interese najprej **prezentirajo, argumentirajo in si prizadevajo za njihovo uveljavitev** (v tem delu je njihov mandat v odnosu do sveta delavcev kot njihovega mandanta vsekakor »vezan«), nato pa jih **usklajujejo** z

zastopniki drugih interesov v tem organu in na podlagi rezultatov tega usklajevanja pri sprejemanju končne odločitve **glasujejo po svoji presoji** (v tem delu pač njihov mandat ni in načeloma tudi ne more biti več »vezan« na nikogaršnja navodila).

Pojma »delegat« in »imperativni mandat« na splošno torej ne samo, da nimata nobene medsebojne zveze, ampak sta že v osnovi sploh **nezdružljiva**. Že razpravljati o delavskih predstavnikih v organih družb kot o »delegatih sveta delavcev z imperativnim mandatom« je zato pač enostavno sploh nesmiselno.

Morda zgolj mimogrede: saj ne, da bi gojil kako nostalgijo po bivšem jugoslovanskem delegatskem sistemu, toda vsaj teorija s tega področja – zlasti glede tega, **kaj v predstavniskem smislu dejansko pomeni pojem »delegat« vis a vis pojmov »poštar« in »poslanec«** – je bila takrat zares visoko razvita in izpiljena do podrobnosti, bistveno bolj kot kdaj koli katerakoli od »zahodnih«. In s tem pojmom se takrat ni opletalo kar počez. Prav nobene potrebe pa ni, da bi to počeli danes, in sicer samo zato, ker naj bi bilo bojda treba že a priori zavreči vse, kar je bilo teoretično (marsikaj tudi dobrega) dognano v tistem času, in na novo izumljati »toplo vodo«.

IZ TEORIJE ZA PRAKSO EKONOMSKE DEMOKRACIJE

V Sloveniji politiko vse bolj usmerja kapital

Družbeno neodgovorni zaostanek ekonomske demokracije

Združenje nadzornikov Slovenije je objavilo Priporočila dobre prakse sodelovanja delavcev v organih vodenja in nadzora, Ljubljana, november 2018 (v nadaljevanju Priporočila 2018). Čeprav se je pri tem težko otresti misli, da bi bolj poglobljen pristop pripeljal do tega, da dveh dokumentov dobre prakse korporacijskega upravljanja, (posebej tistega za predstavnike kapitala in posebej tistega za predstavnike dela) sploh ne potrebujemo, je to dobrodošel pravni akt; je sicer zgolj priporočilo dobre prakse pa vendar pomembna smernica za integralno razumevanje in delovanje korporacijskega upravljanja.

Pomenljivo pri tem je prav to, da ga je pripravilo Združenje nadzornikov Slovenije

kot cehovska organizacija, ki **bdi nad kakovostjo korporacijskega upravljanja** v

Sloveniji. S tem je to združenje neposredno potrdilo izhodišče, da je upravljanje gos-